

הַשְּׁלֵמָה הַסְּדָרָה הַמְּבַקֶּשֶׁת בְּכָל בַּיִת יִשְׂרָאֵל! הַמִּשְׁתַּת כְּרָכִי "שִׁבְתַּת טִישׁ" בַּהֲנִיזוֹת הַסְּפָרִים

גיליון מס' 340

פרשת ויקרא-זכור, ט' באדר ב' תשע"ט

שִׁבְתַּת טִישׁ

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ויקרא אל-משה (א, א) - ויקרא ראשי תבות:
והלומד אורה יהי קרבנו רצוי, רמז לדברי
חז"ל שהלומד תורה פאלו הקריב את כל
הקרבנות. וגם ראשי תבות: והלומד אורה
יהיה קולו רם, בדברי חז"ל שהלומד בלחישת
משפט תלמודו חלילה. (ויאמר שאול)

אדם בייקריב מכם (א, ב) - מכם ראשי תבות
מדה פנגד מדה, שכפי החטא היה צריך
להעניש והקב"ה מקבל את תשובת האדם.
(אמרי אברהם)

מכם קרבן לה' (שם) - ראשי תבות מק"ל, והן
סופי תבות של אברהם יצחק ישראל, כי הם
תקנו התפלות שהם פנגד הקרבנות, וכן מכם
גימטריה ק', שאברהם הוליד בן בגיל ק' שנים
ואותו הקריב לעולה. (קטרת סמים)

מריהמה מריהמה מריהמה (שם) - קרבן
עולה קרבה מקר וצאן. רמז שקרבה מקרה,
שהתבות קרבן עלה בגימטריה מביאו מן
הקרה, ונתת צאן בגימטריה עלה לה'. (מגדנות)

ושחט את-בן הקרבן לפני ה' (א, ה) - ראשי תבות
באליהו, והתבות ושחט את-בן הקרבן
בגימטריה זו תת' מנביאי הבעל. רמז יש פאן
שאליהו הנביא ושחט את הפר לפני ה'
וישחט גם פן תת' מנביאי הבעל פמספר
במלכים, ולכן נאמר פאן 'את' לרבות שישחט
גם את נביאי הבעל, ועל ידי אליהו עתידה
לשוב עבודת הקרבנות. (שמנה לחמו)

וכל-קרבן מנחתך במלח תמלח (ב, יג) - במלח
ראשי תבות ברית מילה ליום ח', שהמקנים
מצוה זו תריהו בקרבן מנחה. (רבנו אפרים)

נפש בייחטא בשגגה מכל מצות ה' (ד, ב) -
מכל מצות גימטריה זה תרי"ג, לרמז שהעובר
על אחת מתרי"ג המצוות מביא קרבן. (מגדנות)

נפש בייחטא בשגגה (שם) - ראשי תבות נכתב
וסופי תבות האי"ש, כדי לרמז שקל מעשי
האי"ש בספר נכתבים, וסופי התבות בגימטריה
שבי"ד, כי ביד כל אדם נכתב. (מגדנות)

ספורים בפרשה

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם (ד, ה)

עמד פעם רבי אריה לביבוס מקישינב, והזכיר את העם על מעשיהם,
ובדברתו אמר: "איני מתפונן בדברי תוכחתי אליכם, אלא מתפונן אני
לעצמי. וכך היה מזרי המגיד מקוזניץ אומר בשם הבעל-שם-טוב, להסביר
את הפסוק 'אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם', אם נמצאו אשמות
וחטאים בעם, הרי זה בגלל שהכהן המשיח, רב הקהלה ומנהיגה, הוא
נקשל בדבור או במחשבה, והוא שגור לאשמת העם".

אשר נשיא יחטא (ה, כב)

בליל שבת, ישב ה'סבא' משפולי עם חסידיו והתאונן בפניהם, כי נדמה לו
שאחר היום להדליק את הנרות. נסו החסידים להרגיעו כי לא יתכן
שתאדע לו תקלה, אולם לבסוף שאל את תלמידו רבי רפאל מברשיד
שהיה ידוע במדת האמת שבו, והוא אמר: "אין ספק שהרבי צריך לשוב
בתשובה, והרי אסור שבת דבר חמור הוא!" אורו עיני הרבי וגער בחסידיו:
"ראו נא, אלו הייתי שומע בקולכם, יכול הייתי למות בלי תשובה".

והיה כייאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה (ה, ה)

לאחים הקדושים רבי אלימלך מליז'נסק ורבי זושא מאניפולי, היה אה
נוסף שהתפרנס מבית מזיגה שחבר באחד הפורים. ידעו האחים שהוא
מסתיר את מזרגותיו ונסעו אליו כדי לתהות על קנקנו. בבואם, ראו אברים
רבים נכנסים לשמות יין-שרף ואחיהם עומד ומשרתם בשאר המזוגים. הם
לא ראו אצלו מעשים נעלים, אך ראוהו מפעם לפעם רושם משהו בפנקס
קטן שעמו. באישון לילה שמעו פיצד אחיהם קורא דבר מה ופורץ בבכי,
וכך נשנה הדבר כמה פעמים. תהו האחים אצלו על מעשיו והוא ספר להם
לפי תמו, כי נוהג הוא לרשם בפנקסו כל חטא ונדנדו עברה, ובהגיע הלילה
אינו שוכב לישון עד שהוא שב בתשובה שלמה. התפלאו האחים ושאלו:
"פיצד יודע אתה שתשובתך התקבלה?" והאח השיב: "כאשר רואה אני
שהפנתב נמחק מהפנקס, יודע אני כי גם בשמים מחקו את חטאי".

והשיב את-הגזלה אשר גזל (ה, כג)

בשהיה ה"חפץ חיים" כבן ארבע, הלך פעם עם חבריו לשוק וראו תפוחים
רבים שנפלו מתוך סל של מוכרת יהודיה. רצו בלם לחטף תפוחים וגם
הוא רץ עמם. לים, פשקמך את האסור של "לא תגנבו" ואת המצוה של
"והשיב את-הגזלה", בקש מהוריו מטבע פסך והלך אל השוק. שעה ארבה
חפש את המוכרת ממנה לקח את התפוחים, שלם לה את המטבע וקבל
את התפוחים, אולם מיד השליכם אל הסל ומהר להמלט משם...

מכל אשר-יעשה לאשמה בה (ה, כו)

בפסוק זה, מסתימת פרשת ויקרא. מנהג קדום היה בכמה קהלות ישראל,
לקרא יחד כל הקהל אחר סיום הפרשה ולומר: "לא אל אשר שבת
מפלי-המעשים ביום השביעי". הסביר זאת רבי מנדל מרימנוב, כי מקור
המנהג מכך שלא רצו לסים את הפרשה בדבר לא טוב, ולכן קראו תבות
אלו שהן ראשי תבות "לאשמה בה" בהן מסתימת הפרשה.

לרפואת הילדה ליאן אמילי בת שירלי תחי'

זמני השבת - ירושלים הדלה"נ 5.11 צאת השבת 6.24 רבנו תם 7.05

לכלבת הגיליון והנחמות
0570777@gmail.com

הגיליון מודפס באלפי עותקים לזיכור הרבים בנדבת ידידינו היקרים הי"ו
לע"נ ג'מילה בת יוכבד, אליהו בן חנינה ושמעון בן ג'מילה ע"ה - למשפחת אוחיון. ולע"נ רבי שמעון זנטי בן מסעודה ע"ה
ולע"נ מרת רחל בת אביה ע"ה למשפחת גטו, ולע"נ סמי בן שלמה ז"ל למשפחת אבוקרט.
ולרפואת: החבור גבריאיל זנטי בן חנינה שיחי', חזקיה בן כאפי שיחי' ואורה בת במוני יפה למשפחת מגן תחי' - בתושח"י

שם משמעותי ולא שם משמיון

עוד בילדותו, נודע רבי יהונתן איבישיץ בפקחותו הנדירה ובתשובותיו הקולעות והמחכמות. בהגיעו לפרקו בגיל צעיר פנהוג בימים ההם, הגיעו לאביו הצעות שדוף רבות מגדולים וטובים, אשר בקשו לזכות בחתן כה חשוב שעתיד להיות מגדולי הדור. בימים ההם, התגורר בווינה השר המפרסם רבי שמשון ורטסהימר, אשר זכה לשני שלחנות תורה וגדלה במקום אחד והתמנה על ידי המלכות גרבה של אוסטריה כלה. שמעו של הנער יהונתן, בנו של ידיד נעוריו רבי נתן נטע, הגיע לאזניו והוא בקש לקחתו לחתן לבתו היחידה. מהר רבי שמשון ושגר מכתב אל רבי נתן נטע, ובקש ממנו לבוא עם בנו להתראות עמו פנים אל פנים, אולם מפני שהדרך הייתה קשה וארצה, נדברו השניים להפגש בגבול אוסטריה ושם יתהר רבי שמשון על קנקנו של הנער הנפלא. הסכים אבי הנער והשניים יצאו יחדיו, עד שהגיעו לאחד הכפרים הקטנים של גבול אוסטריה.

קשה לתאר את שמחת שני הרבנים שנפגשו לאחר זמן רב מאז הפירו בנערותם, והשניים שקעו עד מהרה בשיח מרתק. הנער יהונתן, שהיה עדין צעיר לזמיו, הקשיב ברב קשב לשיחת החכמים והנהגה שם לבו, כי בעוד אביו מכנה את רעהו בתאר 'רבי שמשון' ביאה לאדם רם מעלה כמותו, לא כן עם רבי שמשון, שמכנה את אביו ללא תאר, כידיד ותיק מנעוריו. בקש רבי יהונתן לקנא את קנאת אביו, פנה אל רבי שמשון ואמר: "יסלח לי מר שאני מפסיקו באמצע דבריו, ומה גם שיועד אני את דברי חז"ל כי המדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה וגם נכנס לתוך דברי אחרים, אינו בגדר חכם, אולם כבר אמרו חז"ל שאפילו שיחת חלין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד, ומתוך שיחתו של מר, מצאתי תרוץ נאה לקשיה שמנפרת במחיי זה עדין ועדנים". התפלל רבי שמשון ושאל את הנער: "במה התקשיתי, וכיצד תרצת את שאלתיך?" והנער השיב: "על הפסוק בפרשת ויקרא **נפש כפי-תחטא בשגגה מפל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה, מפרש רש"י 'מאחת מהנה, ממקצת אחת מהן, בגוף הכותב בשבת שם משמעותי, נח מנחור, דן מדניאל, והדברים מוגזרים במשנה במסכת שבת. ותמיד התקשיתי, מדוע נקטה המשנה דוקא לומר 'שם משמעותי' ולא 'שם משמיון'?** והרי גם שמשון מוכר בתנ"ך?" והתרוץ פשוט מאוד, "המשיך הנער בחיפז, "הרי מסדר המשנה הוא רבנו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, המקנה בפי כל לרב קדושתו בתאר 'רבי' סתם, ומפיון שרבי שמשון שוכח את 'רבי', אזי גם 'רבי' שכח את רבי שמשון..."

נהנה רבי שמשון מדברי החידוד החמקמים של הנער, ואמר: "רואה אני כי פתח גדול אתה ובדאי יודע אתה שהובאת הנה כדי שאבחנו אותך כדי לראות את כחך בתורה. לא אשאלך את הסגנונות המפרסמות שבש"ס, כי ודאי שגורות הן על פיך, אלא אטל ספר כלשהו מבעל האכסניה ובכל מקום שאפתח, אבקש ממך לומר דבר חדוש". הסכים הנער והאכסנאי התבקש להביא לפניו ספר תורני כלשהו, אלא שלא היה ברשותו אלא סדור תפלה ישן. עלעל בו רבי שמשון עד שנפתח בפריחתו של רבי ישמעאל "בשלב עשרה מדות התורה נדרשת בהן". הראה רבי שמשון את הסדור לנער הפתח ושאלו: "מה יש לך לחדש בגרייתא מפרסמת זו?" הרהר הנער מעט ואמר: "שלב קשיות יש לי כאן. ראשית, מדוע נקרא התנא בשמו של ישמעאל בן אברהם שהיה רשע? ומדוע נאמר 'רבי ישמעאל אומר' ולא כרגיל אמר רבי ישמעאל? ועוד, שהרי למדנו שאין מקדש ומאחר בתורה, אם כך איך אפשר לדרש את מדת כלל ופרט, והרי הסדר לא משנה בתורה?" אלא שכל הקשיות מתרצות זו בזו. "רבי ישמעאל - אומר", השם עצמו אומר לנו שיש מקדש ומאחר בתורה והתורה נדרשת בכלל ופרט, כי הרי חז"ל אמרו שישמעאל עשה תשובה ולמדו זאת מהפסוק "ויקברו אתו יצחק וישמעאל", מאן שחלק ישמעאל כבוד ליצחק אחיו הצעיר. ואין למדו זה אלא לפי הדעה שיש מקדש ומאחר בתורה, כי אם לא כן אין ראיה מאן שישמעאל עשה תשובה, ואם עשה תשובה אפשר שהתנא יקרא על שמו, ולכן אפשר גם ללמד כלל ופרט כי הרי יש מקדש ומאחר בתורה". התפעל רבי שמשון מדבריו המקודדים של הנער, אותם מצא לאלתר, ואמר לאביו: "אשריד רבי נתן נטע, שכן כזה יצא מחלציך".

בסופו של דבר, לא יצא השדוף אל הפעל, כי פאשר בקר רבי יהונתן בווינה הציעו רבי שמשון בפני ורשת העצר האוסטרית, וכשהראתה לו פסל יצוק מזזהב ובקשה ממנו לומר דברים אחרים לכבודו, השיב הנער הפקח: "הכמינו למדנו שחכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו. מפיון שהפסל גדול ממני ודבר הוא קדש ואחר כך אענה אף אני..." מרב פעם, דרשה הנסיכה מרבי שמשון שלא יוציא את השדוף אל הפעל.

אחרים מספרים, כי בתו של רבי שמשון חלתה ונסתמאה באחת מעיניה, ואמו של רבי יהונתן לא הסכימה לשדוף זה לבנה העלוי. במקומו, נשאה הבת לרבי יששכר בריש עשקל'ש, ואביה פסק לה דגניה של שבעים אלף דינרי זהב, ואמרו אז: "עין תחת עין..."

רבי יהונתן התייחס אז מאביו כשהוא בן י"ב שנים בלבד, ולאחר שנכנס לשיבת פרוסטיץ והתפרסם בה כעלוי נפלא, נשא את נכדתו של רבי זאב וולף שפירא רבה של פרג והמדינה, ולזמיו נעשה גם הוא רבה של פרג ושמו נודע לתהלה בפי כל.

מאורות

הרב הקדוש רבי **אלימלך מנרודז'יסק זצ"ל** ליום ההולקא א' בניסן תרנ"ב

מגדולי אדמו"רי דורו ומנהיגי דגול לאלפים שנהרו אליו. נולד בשנת תקפ"ד לאביו "השרף ממוגלניצא" שהיה בן בתו של המגיד מקוויניץ וחתן בנו של ה"נעם אלימלך" מליז'נסק, קבל רבות מצדיקי דורו, ה'ספא' קדישא מרדושיץ ורבי נתן דוד משידלובצא, ודבק ביותר ב'ספא' קדישא מרדושיץ. בילדותו, לקחו אביו יחד עם אחיו הגדול אל רבי מאיר מפרישילן והוא הושיבו ראשון פי נולד לאביו פשישב על פס ההנהגה ונבא פי ימלא את מקום אביו. לאחר פטירת אביו, לא רצה למלא את מקומו ונטע לבו מרדושיץ, והוא אמר לו: "מה מקד יחלף אם יבוא לפניך אדם ויגיש לך פתק בו כתוב 'אברהם בן שרה' ותתפלל בעדו והוא ינשע על ידך?" כשהחזר לביתו, עבר דרך גלילי והחסיד הראשון שראו אליו נתן לו פתק עם השם 'אברהם בן שרה' ורואה בזה סמן משמים פי עליו להתמנות על העדה. נטל חלק חשוב בהנהגת יהודי פולין ובסוף ימיו נחשב לזקן אדמו"רי פולין. דברי תורתו נדפסו עוד בחייו בספרים "אמרי אלימלך" ו"דברי אלימלך". רגיל היה על לשונו לומר, כי מי שמוסר נפשו למען בני ישראל, גדול הוא יותר ממי שמוסר נפשו לה' לבדו. כי מי שמוסר נפשו לבן המלך, מוכיח הוא בכך שאהבתו למלך כה רבה עד שמוסר את נפשו לא רק בשבילו אלא גם בשביל בנו. סבל רבות מצער גדול בגנים וצאצאיו נפטרו על פניו. לעת זקנותו נולדו בנו רבי קלונימוס ה"ד בעל "חובת התלמידים", ורבי ישעיהו שעלה לארץ ישראל.

יוסיף דעת

שבת זו חלה בדרך כלל סמוך לראש חודש אד"ב או ניסן. ראש חודש נמנה בחגורה אחת עם החגים והמועדים עוד מימים קדמונים, והוא מרומז בתורה, בבניאים ובכתובים. בתורה, שנאמר "וביום שמתקבץ ובמועדיכם ובראשי חצותכם ותקעם פתגרות". מספרי הנביאים נראה שבזמנם נחשב ראש חודש ליום שבו פסקו ממלאכה, וכן נאמר בעמוס: "מתי יעבר החדש וישפיר שבר והשבת ונפתח הבר". וכן ביוחאל: "שער החצי הפנימי הפך קדים ויהי סגור ששת ימי הפעשה וביום השבת יפתח ויבין החדש יפתח", וכן מדברי יהונתן "מחר חדש וגו' ובאת אל המקום אשר נקמת שם ביום הפעשה", מכאן שהחודש עצמו אינו יום המעשה, גם בעלה של האשה השונמת שאלה: "מדוע את הלכת אליו היום לאחיש ולא שבת", ובכתובים דבריו הימים: "תה אני בנהפית וגו' לשבת ולחודשים ולמועדי ה' אלוקינו". ראש חודש נחשב כמועד בפרט בזמן שבית המקדש היה קיים, כאשר היה מקדשים את החודש על פי עדים והיו מקריבים בו קרבן מוסף של ראש חודש, אולם לאחר שהלל השני תיקן את הלוח בשנת דקל"ט, הועם זוהרו של היום הגדול. לא נאסרה בו המלאכה וכך נאמר בפירוש במסכת שבת, חגיגה וערכין שראש חודש מותר בעשיית מלאכה, וכך נסק בהלכה שא"פ שנקרא מועד לא איקרי קודש לענין עשיית מלאכה, אך הנשים נהגו שלא לעשות מלאכה ב"ח", והדבר מובא בהלכה שמהנה טוב הוא, וכן מובא בירושלמי. בפרקי דרבי אליעזר נאמר שהסיבה היא ששמעו הנשים ולא קיבלו עליהן ליתן נומיה לבעליהן לצורך עשיית העבל, ונתן הקב"ה שכן של נשים בעולם הזה שהן משמרות ראשי חודשים, ונתן להם שכן לעולם הבא שהן עתידות להתחדש כמו ראשי חודשים, שנאמר "המשביע פסוח ערך תתחדש פנשר נעוריי", סירובם של הנשים ליתן את נומיהם לנמד מהמסוק: "אשר פאזינהם" ולא באוני נשיהם. על פי זה, נהגו הנשים מקהילות צפון אפריקה ותימן, להדליק נרות בליל ראש חודש.

והשיב את־הגזלה אשר נזל

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש

פי יקריב מכם - בדרך רמז יבין על זה הדרך, לצד שראו שהקריב ה' את משה אליו ויקרא לו מתוך בלם ועשה יקר וגדלה למשה, לזה אמר אדם כי יקריב כל כך הקרבה לשכינה אין זה אלא מכם, פרוש מצד ישראל, כי באמצעותם היא ההשגה, וכמו שכתבנו למעלה שלא היה מדבר ה' עמו אלא בשביל ישראל, וצא ולמד ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים בתחום מעליו הקבד ולא דבר אתו אלקים. עוד רמז לצוות את אנשי חיל להשתדל לקרב לבבות עם בני ישראל לעבודת ה', ולזה יקרא קרבן לה', כי על ידי חטא האדם יפרד הדבקות של ישראל עם אביהם שבשמים דכתיב ואתם הדבקים בה' והיו נבדלים ומרחקים מהשכינה, והאדון ב"ה יקפיד בכיבוד על הדבר והתאזה לקרב אותם אליו וצוה להוכיח לכל הרחוק ולקרב לבו... והגדיל שכר המזכה כמאמר התנ"ך כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו כי ישמרו ה' משגינות: קרבנו לה' - טעם אומרו קרבנו לה', מה שלא אמר בן בעולת בקר וצאן, לפי שמצינו שהכשיר הכתוב בעוף בעלי מומין כאומרים ז"ל אין זכרות ותמות בעוף, וכמו שכתבנו בסמוך, אם בן תבוא הסבא לומר כי פחות הוא קרבן זה כי מום בו ואין זה בגדר קרבן לה', לזה אמר קרבנו לה', כי אין בו שום הדרגה פחותה לצד פחיתו זו ואין רשם במומו כל עקר. עוד ידעה על דרך אומרו ואת דבא ושפל רוח, ואמרו ז"ל אני את דבא, ולמאן דאמר אתי דבא, ומתעטע עצמו לא הזכיר שמו ותפרד סמוך להזקרת קרבן אלא בקרבן עוף, כי מי דרכו להביא עוף הוא העני ומביאו בשבדיו לב לצד מה שהיו העני ולצד מעוט הקרבן, וקרא עליו ואת דבא, מה שאין בן המקריב בקר וצאן שנפשו שמחה עליו בהקרבת דבר הראוי להתפדד:

דברי הימים

ט' באדר הוא אחד מימי תעניות הצדיקים המוזכרים במגילת תענית בזמן בית המקדש השני, מפני שבו ביום נעצו בית שמאי חרב בבית המדרש במחלוקת עם בית הלל והיה היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, ובירושלמי נאמר שתלמידי בית שמאי עמדו מלמטה והיו הורגין בתלמידי בית הלל, אך כתבו המפרשים שלא הרגו ממש אלא רק מנעו מהם לעלות. על־אף המחלוקת נותרו באחדות שאף שאלו אוסרים ואלו מתירים, אלו פוסלים ואלו מכשירים, לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולהיפך, בהם היה רבי אליעזר מתלמידי בית שמאי, שהיה חתנו של רשב"ג ינו של הלל הזקן.

בי"א באדר־ב' תרל"ב, נפטר רבי שמואל שטרנאוון (כך ההגייה הנכון, ונקרא כך על־שם חותנו הנגיד ר' דוד שטרנאוון) מווילנא המכונה הרש"ש, שהגותו על הש"ס הפכו לחלק בלתי נפרד מהגמרא, מאז נדפסו לראשונה בהוצאת הש"ס הידועה בדפוס האחים והאלמנה ראם שבווילנא. דפוס ראם נוסד בעיירה אזאר הסמוכה להורודנא בשנת תקמ"ט, בידי ר' ברוך ב"ר יוסף ראם מגליציה, והיה אחד מבתי הדפוס היהודיים הראשונים בליטא, לאחר כעשר שנים, הועבר הדפוס לוויילנא, וכמה שנים לאחר מכן נפטר ר' ברוך והדפוס עבר לידי בנו ר' מנחם־מ, והוא שהחל בהדפסת הש"ס בשנת תקצ"ד. בשנת תר"ב נפטר ר' מנחם־מ ובית הדפוס נשרף, וחודש בידי בנו ר' יוסף ראובן שנפטר בשנת תרי"ח ובניו ניהלו את הדפוס. בכור הבנים היה ר' דוד ראם שנפטר בצעירותו בשנת תר"ב, ואלמנתו דבורה שהיתה נכדתו של הרש"ש מווילנא, ניהלה את הדפוס עם שני גיסיה, ומאז התפרסם בית הדפוס בשם "דפוס האלמנה והאחים ראם".

היה זה בירושלים העתיקה, בעצומה של מלחמת העולם הראשונה. הרעב היה בתושיב העיר ונגבה קרבנות רבים. אכלוסייתה של ירושלים שמנתה טרם המלחמה פחמישים אלף נפש, הצטמצמה עד חציה ברעב ובמלחמה. באחד מאותם ימים קשים, הסתובב ר' זלמן, אחד מתושבי העיר, כשרוחו סוערת בקרבו. "הלירה האחרונה נאבדה ממני", קונן בלחש ויחד עם רעיתו, שפפש בכל בלי הבית, כדי לחפש את אבדתו. לפנים, בימים פתקנים, היה ר' זלמן בעל טחנת קמח ממונה היה מתפרנס בכבוד, אלא שעתה אין חטים ואין קמח וחרפת הרעב לא פסחה גם על ביתו, שתמיד ידע שבעה. לירות זהב אחדות נותרו במגרתו, זכר לימים הטובים, וכלם הוצי מהאחרון שבהם כבר מזמן פלו מן הבית לרכישת דברי מאכל. אמש, הוחר ר' זלמן את מגרתו פתוחה ובה הלירה האחרונה, עמה תכנן לרכוש מעט מזון שיספיק לכלכל את בני ביתו בתקופה הקרובה, אולם עתה עומד הוא לפני שקת שבורה. שד ושקר, המטבע נעלם מהבית, כאלו יד נעלמה נטלה אותו. ובעוד ר' זלמן עומד ותר אחר המטבע, ראה מיצד בנו הקטן מחזיק בידו סכריה גדולה. הדבר היה לו לפלא, מהיכן השיג הילד סכריה בימים בה טרופים? הוא נחפו לחקר את הילד, עד שהלה פרץ בבכי וספר כי פשראה במגרה את המטבע, לא שלט ברוחו ואף לרכוש עמו את הסכריה אצל רחמים הרובל. חיש מהר אץ ר' זלמן אל הרובל והחל לדרש ממנו להשיב את לירת הזהב אותה נתן לו הילד, אולם הרובל טען בתקף כי הוא לא קבל אלא מטבע נחשת ששויו כדי סכריה אחת ותו לא. ר' זלמן עומד ומתחנן: "היתה זו לירת הזהב האחרונה שלי, יכולים היינו להתפרנס ממנה שבועות ארבים. רחם נא והחזר לנו אותה", אך הרובל טוען בתקף כי הילד לא שלם בלירה אלא בפרוטה בלבד, חושדים בו לחנם ואין בידיו שום עול. הופחה בין הצדדים הלך וגבר, עד שהחלט ביניהם לעלות אל בית הדין שבתרבה/ להתדין אצל דיני ירושלים והללו יפסקו עם מי הצדק.

עמדו השנים לפני הדינים ור' זלמן ספר את כל פרטי המאורע, אולם הרובל המשיך לעמד על שלו וטען, כי לא קבל מידיו של הילד אלא פרוטות נחשת ולחנם חושדים בו. מהר הרב"ד הגודע רבי משה נחום ולנשטין לזמן לפניו את הילד, שלמד בת"ת "עץ חיים" הסמוך, והרב שאל: "ודאי למדת בתורה שאסור לשקר, נכון?" והילד מהנהן בחיוב. לאחר מכן הראה לו הרב לירה של זהב ולאחריה מטבע נחשת, ושאל: "איזה מטבע נטלת מהמגרה של אבא?" והילד הצביע ללא הפוסם על הלירה יקרת הערך. "ומה עשית עם הלירה?" והילד השיב בבשת פנים: "קניתי סכריה אצל רחמים הרובל". עתה פנה הרב"ד אל הרובל ואמר: "האם מוכן אתה להשבע כי לא קבלת את הלירה מידי הילד?" פניו של הרובל חורו וקולו רועד אומר: "אני לא יכול להשבע". רחש התעורר בקהל שעמד וצפה בדיון המענין, אך הרב הסה את בלם ושאל: "אם אתה דובר אמת, מדוע אינך יכול להשבע?" והרובל השיב בתמימות: "אבי למד אותי להשבע משבועה אפלו על דברי אמת. הוא חזר המיד באוני על חמר השבועה וקדשת שמו של הקב"ה, אני יכול להשבע". "אם אינך רוצה להשבע, צריך אתה לשלם את הלירה בלה", אמר רבי משה נחום, והרובל נבעת: "מהיכן אוכל לשלם לירה שלכמה?" והרב פסק: "עליך לשלם לשעורין, בתשלומים חודשיים". כמעט שלא היה ספק בלב איימי, כי רחמים אמנם קבל את הלירה ולא לחנם התחמק מן השבועה, אולם היו מעטים שעמדו בתקף על דעתם כי הרובל הוא איש ישר דרך שמוכן לשלם סכום זה גדול בימים בה טרופים, על מנת שלא להשבע אפלו על אמת. עברו שנים מספר, ובמהלך שלם הרובל לר' זלמן מדי שבוע מספר פרוטות כפי אשר השיגה ידו.

מלחמת העולם הראשונה הסתיימה עם פבוש האנגלים את ארץ ישראל מידי התרפים. הרוחה שבה לירושלים, ר' זלמן פתח שוב את טחנת הקמח שלו ותוך תקופה קצרה חזר למעמדו הקודם. ערב אחד, הגיע אל ביתו אחד משכניו ובקש לשוחח עמו ביחידות. בשיחתו, הזכיר לו השכן נשפחות על שנות הרעב שפמטש נשכחו, וספר על אותו יום בו ראה את ילדו של ר' זלמן מסתובב בקרוב עם לירה של זהב בידו. "באותו יום, היו בני ביתי בחרפת רעב ממש ולא ידעתי כיצד להצילם. כשראיתי את בנך עם המטבע היקר בידו, לא שלטתי בעצמי, נגשתי אליו והחלפתי את מטבע הזהב עם מטבע נחשת פחות ערך והוא הלך עמו לקנות את הסכריה אצל הרובל. לאחר מעשה הכני לבי, אולם לא היה ביכולתי לראות את ילדי נמקים ברעב. עתה באתי להחזיר לך את המטבע שלקחתי מקך ומבקש אני את סליחתך". הדברים נפלו ברעם על ר' זלמן, ועד מהרה התפרסם בירושלים גדל מעלתו של רחמים הרובל שנגאה ביהודי פשוט, אך העדיף לשלם את הלירה כדי שלא להשבע. לפתע גלו בלם את אצילות רוחו של הרובל שהסתיר את מעלותיו, והדבר היה מוסר השכל לכל בני העיר פמה צריך לדון את האדם לכף זכות.

כשהיה המגיד המפרסם רבי שלום שבדרון מספר מאורע זה, היה מסים: "אין ספק בלבי כי בשמים לא החמירו בענישו של השכן שנטל את הכסף, פאשר בני ביתו נועו ברעב. גם עם הילד לא החמירו בדין, כי הרי ילד קטן היה ואין בו דעת. בן הדבר עם ר' זלמן שלא ידע מהחלפת המטבע, ועם חברי בית הדין שהרי אין לדון אלא מה שעיניו ראו, ואולם מי נענש בלי ספק? כל מי שפחש בקדרה והתערב במחלוקת לא לו, ודאי שמשמים החמירו בענישו. והאמת והשלום אהבו. ♦

משבח

מטעם

ויקרא אל-משה (א.ק.ס)

בטעמי טפחא אנתחא. אפשר למצא כאן רמז לדברי ה'ול במסכת יומא, שהקול היה הולך ומגיע למשה וכל ישראל לא היו שומעים אותו, וזה טפחא מלשון מדוד כטפח וגם מלשון טפח ודופק שהקול נשמע בקול רם לאזניו של משה, והטעם אנתחא מפני שהקול היה נח במקום שעמד משה ולא המשיך הלאה. (מראה יעקב)

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם

(א.ק.ס)

תבת דבר בטעם גרישים, רמז להם משה לישראל שבדבור אחד של האדם שאינו מהגן, יכול הוא הליכה לגרש מעליו את כל דרגות הקדושה. (כרמון)

אדם בייקריב מבם

(א.ק.ס)

תבת אדם בטעם רביעי, כי קרבת האדם דברי הקב"ם, בין של צבור בין של יחיד, הם ארבעה מינים עולה, שלמים, טהא ואשם, וקומי בפסוק אדם כי יקריב מבם, ארבעה קרבות. (פני יוסף)

והקריבו בני אהרן הכהנים את-הדם

(א.ק.ס)

תבת והקריבו בטעם תלישא גדולה, כדי לרמז שמכאן ואילך נתלש הקרבן מהאדם והכהן ממשיך בעבודה, שהרי שחיטה נעשה ביד ומכאן ואילך עבודת הכהן. ותבת אל-פתח באזלא גרש לרמז לו שלא יתקרב יותר מדי בעזרה. (נר מדי)

מדגש

ארבעה סוגי חטאות נמנים בפרק ד', חטאת הקהל, חטאת בהן משיח, חטאת נשיא וחטאת יחיד. בשתי החטאות הראשונות נאמרה תבת 'אם' 'אם הכהן המשיח יחטא' 'ואם כליעדת ישראל ישגו', בנשיא בלשון 'אשר' 'אשר נשיא יחטא', ואלו ביחיד בלשון 'כי' 'נפש בייחטא בשגגה'. על הסבה לשנויים אלו עמדו הראשונים, הבית יוסף, הקלי יקר ועוד, ונפלאים דבריהם. משמעות 'אם' בלשון ספק שהדבר עלול להתרחש, ולכן כך נאמר על הקהל והכהן המשיח שעלולים לבוא לידי חטא. על יחיד נאמר 'כי', שהוא לשון דבר הקרוב לודאי, כי בנראה יאיר לו דבר חטא, שהרי נאמר 'כי אם אין צדיק בארץ אשר יעשה-טוב ולא יחטא'. אולם אצל הנשיא נאמר 'אשר' שהוא דבר שבודאי, כי מן הנמנע הוא שהמלך לא יחטא לאחר שעלה לנדלה ויתאה, וכן מובא בזהר.

ממלכה

יהודי אחד שלא שפר עליו מזלו והיה נצרך לבריות, בא פעם אל גבאי הצדקה בעירו ובקש ממנו נדבה. חלה שהיה קמאן מפלג, נטל מטבע פחות ערך בקצות אצבעותיו ונתנו לו. חנה האיש במיריות ואמר: 'עמקו הבנתי מדוע בכל הקרבות שיש בהן לקיחה, נאמר 'מלא', 'מלא קמא', 'מלא המהרה ומלא חפניו'. ורק במתנות חדם נאמר 'נתן באצבעו'. מפני שיורה תורה לדעתם של בני אדם. כאשר בא האדם לקחת, נטל הוא ביד רחבה, 'מלא'. אולם כאשר הוא נתן, אפילו בשאין הוא נתן משלו אלא מקפת הקהל, נתן הוא באצבעו קמאזי מה...'

באחד מבקוריו של ה'מנחת אלעזר' ממנקטש בעיר פסט, הלך לבקר אחד ממושביו העיר ושמו רבי אברהם פרנקפורט. חלה היה תלמיד חכם גדול ובשיחתו עם המנחת אלעזר שאלו ה'מנחת אלעזר': 'אמר לי רבי אברהם, הרי אתה בקי בש"ס ותוספות בעל פה, ואפלו ספרי האר"ז'ל שגורים על פיך, מכיר אתה גאונים וצדיקים רבים, וברצוני לשאל אותך שאלה. מדוע זכה ה'חתי' סופר" במה שלא זכו גאונים אחרים, שדבריו התקבלו בכל תפוצות ישראל ושמו נשא בהערצה פני כל? השוב רבי אברהם על אהר ואמר: הרב ממנקטש, ברצוני לספר לו ספור שארע עם מורי ורבי רבי ישראל יצחק אהרן לנדסברג אב"ד ג'וספורדן. הוא הגיע לשיבת החת"ס סופר בהיותו בגיל י"ב, וכבר אז נודע פעליו נפלא ובעל פשרונות מיחדים. המנהג בשיבה היה, שבכל זמן למדו שמונה סגיות וה'חתי' סופר" היה מוסר שעורים נפלאים על כל סגיה והתלמידים ישובו לפניו בכבוד ובמואד. לאחר שהלפיו שלש שנים, נהגו לחזר שוב על אותן סגיות והיה הרב מוסר את חידושי הקודמים ומוסיף עליהם חידושים נוספים שהתחדשו לו במהלך השנים. רבי יצחק אהרן בחרו צעירי ומחטר אמצעים, הציע לבחורים שהוא מוכן לכתב את חידושיו של הרב מלא במקלה. פי זכר היטב את השעורים שנמסרו שלש שנים קדם לכן, ובשעת השעור היוו דבריו מוכנים בידיהם. הסכימו הבחורים לשלם לו בעבור זה חמשה ז'הובים, והוא אף הציע להם בתמורה לחמשה ז'הובים נוספים להדגים בפניהם ביצד ישא ה'חתי' סופר" את דבריו ושחזר בקדיק את תנועותיו ואת המקומות בהם ירים קולו ותנועות אחרות. בשעת השעור, ראה ה'חתי' סופר" כי הפעם לשם שנוי לא יושבים הבחורים לפניו ברעה, אלא ממלאים פיהם שחוק ועליצות ותרה נסוכה בהם. החל הרב לחקור את הרב ולבסוף דרש מהבחור אהרן דוד ד"ש, שהיה מאוכלי שלחנו בשבת קדש, והיה אז נער צעיר כבן י"ד, לגלות את המתרחש. מחקר בררה, גלה הנער כי הבחור יצחק אהרן משולסברג גלה להם מראש את דברי הרב כפי ששמע וזכר משלש שנים קדם לכן, ואף הציג בפניהם את תנועותיו של הרב. הדבר לא מצא חן בעיני ה'חתי' סופר" והוא התבטא בחמרה: 'האמנם כך הוא הדבר? יצחק אהרן חוטף ממני את השעורים? דברו, סגר את הגמרא ויצא מבית המדרש. כל התלמידים נהלו וחסשו מהקפדתו של ה'חתי' סופר", אך את הנעשה אין להשיב. למחרת היום, צוה הרב לשמשו להודיע לכל הבחורים להתיצב אל השעור, איש בל יעדר. גם הבחור יצחק אהרן הזמן אל השעור, והשמש הצטנן להביאו בעל קדחו אם לא ירצה. ישב הבחור בעלה נדף ונשמתו כמעט שפרחה ממנו, אך להתפתע הקהל החל ה'חתי' סופר" להתנצל ואמר: 'בשעור שלי אתמול, היה עלי לשבח את הבחור יצחק אהרן שכה חביבים עליו דברי התורה עד שזכר הוא אותם מלפני שלש שנים, ובמקום לשבחו הלכתי פניו ואני מבקש ממנו מחילה ברבים'. ברץ ה'חתי' סופר" בכבי מה, ובקול נשנק מדמעות בקש שוב סליחה מהבחור שלקפניו שלא ידע את נפשו. האם צריך מורו ורבו הגדול לבקש ממנו סליחה, ולא להפך? מרב בלבול התקשה הבחור לפתח פיו, עד שחבריו דחקו בו ובקול חלוש אמר: 'בדואי, מוחל אני למורי ורבי'. אך ה'חתי' סופר" עדין לא נרגע ושאלו אם הוא מוחל בלב שלם, ורק לאחר שיצחק אהרן קם על רגליו ואמר בפה מלא שאין לו טרינה על רבו, אמר הרב שעכשו הוא חש כי ראוי הוא להמשיך להרביץ תורה ברבים. סים רבי אברהם את ספורו הנפלא באזני ה'מנחת אלעזר' ואמר: 'שלש מאות ותשעים בחורים היו שם באותו שעור, ובכלם היו עדים לאצילות רוחו ומדותיו התרומיות של ה'חתי' סופר". ועתה שאל אני את כבודו, פמה פוקים בספרי המוסר חביבים ללמד כדי לקנות את המדות, כפי שרכשו הבחורים באותו מעמד? מכאן תבינו מועז וזה להתפרסם יותר מגדולים אחרים ושמו נשא להערצה פני כל'.



הדפסה מהדורה חדשה של הקנטרס "פורים טיש" לתלמידים
כ-100 עמודים גדושים בפזמונים ושירים, בדיחות וחיידים, באווירה פורמית משמחת להשיג: בחנות הספרים "עין יעקב", שוק מאה שערים ירושלים מול השטיבלאך של מאה שערים תשמישי קדושה "עמרת" רחוב חזון א"ש 25 בני ברק, פישמן, רחוב עיון התלמוד 5 מודיעין עילית ובבית 'שבת טיש' רחוב הר"ן 3 בירת עילית

"נפש כי תחטא ומעלה מעל בה" ומהש בעמיתו" - החטא והמעילה קשורים זה בזה
פי איין האדם יכול להיות רצוי לה' כלי להיות ישר וטוב לבריות (ישמח משה)